

Doktor filozofii, docent Halyna Shcherba

Katedra Socjologii

Lwowski Uniwersytet Narodowy imienia Ivana Franki

Polityka regionalna a współpraca transgraniczna w kontekście integracji Ukrainy w europejski obszar socjalny

We współczesnych uwarunkowaniach rozwoju gospodarki światowej istotne stają się międzynarodowe procesy integracyjne, a ich ujęcie regionalne zyskuje szczególne znaczenie. Coraz większa rola w stosunkach międzypaństwowych będzie przypisywana regionom. W związku z tym wzrasta znaczenie współpracy transgranicznej. Taki rodzaj współpracy, zapoczątkowany w połowie minionego wieku, zyskał spore znaczenie w krajach Europy Zachodniej, gdzie już zdobyto doświadczenie w zakresie realizacji współpracy transgranicznej, skierowanej na utrzymanie dobrosąsiedzkich stosunków wzajemnych między społecznościami oraz organami władzy. Dla Ukrainy, która wybrała kurs zewnętrznej polityki ekonomicznej w kierunku integracji z Unią Europejską, współpraca transgraniczna odgrywa doniosłą rolę. Uznaje się ją za warunek skutecznego rozwoju ekonomicznego regionów oraz za czynnik przyspieszający procesy konwergencji i integracji.

W związku z ujawnieniem się na Ukrainie niezgodności interesów krajowych z interesem ludności regionów i społeczności lokalnych, a także ograniczeniami w systemie kierowania gospodarką regionów funkcjonowanie regionów transgranicznych, które teoretycznie ma rozległe perspektywy, w praktyce sprowadza się zaledwie do współpracy kulturalno-oświatowej. Dla jak najpełniejszego wykorzystania możliwości i uzyskania maksymalnych korzyści ze współpracy transgranicznej regionów potrzebne są rzetelne badania współpracy transgranicznej we współczesnych uwarunkowaniach rozwoju gospodarki Ukrainy i nieustanna jej aktywizacja.

Kwestiami studium nadgranicznych obszarów i współpracy transgranicznej na Ukrainie zaczęli zajmować się w końcu lat 80. współpracownicy Agencji Instytutu Światowej Gospodarki i Stosunków Międzynarodowych NAN Ukrainy (m. Kijów), a na początku lat 90. współpracownicy Instytutu Studiów Regionalnych NAN Ukrainy (m. Lwów), Instytutu Spraw Rynkowych i Studiów Ekonomiczno-Ekologicznych NANU (m. Odessa), naukowcy z uniwersytetów: lwowskiego, uzhgorodskiego, wołyńskiego, donieckiego, Ukraińskiej Akademii Fi-

nansów (m. Lwów) i inne. Od połowy 90. lat uczeni przypisywali istotną wagę problematyce współpracy transgranicznej [Mikuła, 2004, s. 8]. Swe przemyslenia i badania prezentuje wielu naukowców ukraińskich: A. Amosza, P. Belieński, Z. Brojde, V. Budkin, B. Burkinski, O. Vizniakow, S. Gakman, M. Doliszni, V. Jevtuch, V. Jevdokimenko, Je. Kisz, M. Kozoriz, M. Lendiel, N. Lucyszyn, P. Lucyszyn, V. Liaszenko, Ju. Makogon, M. Malski, A. Melnyk, V. Mikłowda, N. Mikuła, I. Mychasiuk, A. Mokij, V. Pyła, S. Pysarenko, I. Prybytkowa, I. Studennikow, O. Szabliij. Czynią to także naukowcy z innych krajów: P. Eberhardt, R. Fedan, T. Komornicki, Z. Kurcz, T. Liewski, Z. Makiela, M. Rostiszewski, A. Stasiak, Z. Ziolo (Polska), B. Borisow, M. Iliewa (Bułgaria), S. Romanow, V. Biłczak, L. Vardomski, J. Zwieriew (Rosja), P. Kuzmiszin, Ju. Tej (Słowacja), D. Willers (Niemcy), R. Ratti, G.–M. Czudi (Szwajcaria).

Wiele kwestii dotyczących funkcjonowania regionów (zwłaszcza nadgranicznych regionów) Ukrainy w nowych warunkach geopolitycznych w kontekście rozszerzenia UE i zmiany statusu współpracy transgranicznej regionów w odnowionej Unii Europejskiej pozostało jednak bez odpowiedzi. Fragmentarycznie opracowane zostały niezbędne systemy studiów teoretycznych i zasady integracji makro- i mezoregionalnej. Odczuwa się potrzebę wspólnego przeinterpretowania modelu międzyregionalnej współpracy transgranicznej Ukrainy w nowych warunkach eurointegracyjnych. Na odrębną uwagę zasługuje aktywizacja współpracy transgranicznej zachodnich nadgranicznych regionów Ukrainy ze wschodnimi nadgranicznymi regionami UE – państw Europy środkowej.

Celem artykułu jest wskazanie roli współpracy euroregionalnej w procesie przyspieszania integracji Ukrainy do UE, zbadanie funkcjonowania euroregionów i przeanalizowanie euroregionalnej współpracy w ujęciu eksperckim, dla polepszenia funkcjonowania współpracy euroregionalnej.

W ciągu ostatnich lat na Ukrainie zaobserwowano istotną aktywizację współpracy transgranicznej w ramach euroregionów. Euroregiony – zaawansowana organizacyjnie forma współpracy transgranicznej – cechują się obecnością systemu kierowania i finansowania ich działalności. Euroregiony powstawały w celu realizacji wspólnych zadań, m.in. podwyższenia stopy życiowej ludności nadgranicznych obszarów, rozbudowy infrastruktury komunikacyjnej, współpracy na płaszczyźnie gospodarczej, edukacyjnej, lecznictwa, środowiska, kultury i in. Odrębnej uwagi wymagają sprawy procedur dostępu do środków finansowych poza inicjatywami UE, programami narodowymi i regionalnymi. W UE euroregiony traktowane są już jako podmioty międzynarodowych działań. Wiele euroregionów ma koncepcję wspólną rozwoju regionu transgranicznego z uwzględnieniem interesów europejskich, narodowych i regionalnych. Dodatkowymi obszarami rozwoju współpracy euroregionalnej, jak już nadmieniano, mogą być Niemcy, Czechy, Węgry i Polska, gdzie euroregiony stworzono poza granicami tych państw [*Państwowa...*, 2007, s. 1–768].

Na granicach Ukrainy do chwili obecnej stworzono siedem euroregionów: «Bug» (Ukraina, Polska, Białoruś, 1995), «Euroregion Karpacki» (Ukraina, Polska, Słowacja, Węgry, Rumunia, 1993), «Dolny Dunaj» (Ukraina, Mołdowa, Rumunia, 1998), «Górny Prut» (Ukraina, Mołdowa, Rumunia, 2000), «Dniepr» (Ukraina, Rosja, Białoruś, 2003) i «Słoborzanszczyzna» (Ukraina, Rosja, 2003) oraz «Jarosławna» (Ukraina, Rosja, 2007) (rys. 1). Teraz proces tworzenia nowych euroregionów na innych obszarach Ukrainy znów się zaktywizował. Lwowska regionalna administracja państwowa ponownie rozważa celowość tworzenia euroregionu «San» przy uczestnictwie obwodu lwowskiego i województwa podkarpackiego (Polska). Podobne działania rozpoczęto w obwodach donieckim i ługańskim.

Rysunek 1. Euroregiony na granicach Ukrainy

Istnieją pierwsze pilotażowe próby stworzenia euroregionu z uczestnictwem nadgranicznych obszarów morskich pod nazwą «Azow», ze względu na znaczącą kolonię Greków na nadbrzeżu Morza Azowskiego. Można zakładać, że w najbliższym okresie granica Ukrainy na całej długości będzie objęta strukturami euroregionalnymi. Stworzy to warunki ujednolicenia systemu zarządzania (koordynacji) współpracą transgraniczną, normatywno-metodycznego doboru zabezpieczenia UE i in.

Trzeba odnotować dodatni wpływ tworzenia euroregionów na aktywizację współpracy transgranicznej i finansowanie grupy projektów wspólnych. W ra-

mach euroregionów zrealizowano szereg istotnych projektów i programów, skierowanych na rozbudowę kooperacji łownej i tworzenie infrastruktury przygranicznej, ochronę środowiska, rozwój samorządu miejscowego i współpracy w obszarze społecznym.

Studium funkcjonowania euroregionów z uczestnictwem obszarów Ukrainy i porównanie działań euroregionów w Europie Środkowej i Wschodniej, analiza dokumentów służbowych, struktur organizacyjnych i zabezpieczenia finansowego pokazuje, że do podstawowych ograniczeń skutecznego funkcjonowania strony ukraińskiej w ramach euroregionów należy zaliczyć: brak podejścia systemowego do organizacji współpracy euroregionalnej; niski poziom pozyskania organizacji ze strony ukraińskiej dla realizacji celów euroregionów; częstokroć niedostateczny poziom przygotowania kadr w organach zarządzania regionalnego; niedostateczne finansowe zabezpieczenie, m.in. przez nieprzygotowanie kadr fachowych dla opracowania wniosków dla pozyskania środków na finansowanie struktur międzynarodowych [*Państwowa...*, 2007, s. 704].

Do kwestii współpracy transgranicznej trzeba odnieść również niedostateczny poziom przygotowania kadr w obszarze współpracy transgranicznej. To znacznie zmniejsza skuteczność funkcjonowania euroregionów. Korzystny wpływ na działalność ma poziomu fachowości kadry zarządzającej euroregionu i wsparcia narodowego.

Analiza funkcjonowania euroregionów z uczestnictwem obszarów Ukrainy, ich struktury organizacyjnej pokazuje, że w ramach euroregionów ukraińskich dotychczas nie udało się stworzyć skutecznie funkcjonującej sieci instytucji transgranicznych, z dystrybucją uprawnień i należną koordynacją ich czynności. Istotnym ograniczeniem instytucjonalnego zabezpieczenia współpracy transgranicznej jest jej niedostateczny rozwój na poziomie dzielnic i gromad. Równolegle w Europie przewodnikami takiej współpracy są miejscowe organy władzy samorządowej, ich związki, organizacje społeczne, struktury przedsiębiorcze.

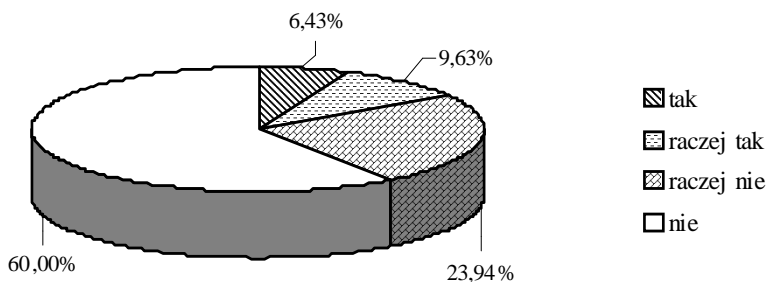
Biorąc pod uwagę «Euroregion Karpacki», zauważyć należy, że w jego skład wchodzi nadgraniczne jednostki administracyjne pięciu państw: Polski, Słowacji, Węgier, Ukrainy i Rumunii. Struktura ta obejmuje ogromny obszar o powierzchni 142 tys. km², który zamieszkuje około 15 mln ludności. Koordynacja współpracy transgranicznej w ramach istniejącej struktury organizacyjnej jest bardzo problematyczna.

Funkcjonowanie «Euroregionu Karpackiego» jako organizacji musi być ukierunkowane na rozstrzygnięcie wspólnych kwestii rozwoju społeczno-ekonomicznego regionu karpackiego. Dotyczy to m.in. ochrony środowiska, rozwoju turystyki i sfery rekreacji. Impulsem do rozwoju współpracy w tym kierunku może stać się urzeczywistnienie założeń Karpackiej konwencji, podpisanej w maju 2003 r. w Kijowie.

ANALIZA EKSPERCKA DOTYCZĄCA KWESTII WSPÓŁPRACY EUROREGIONALNEJ

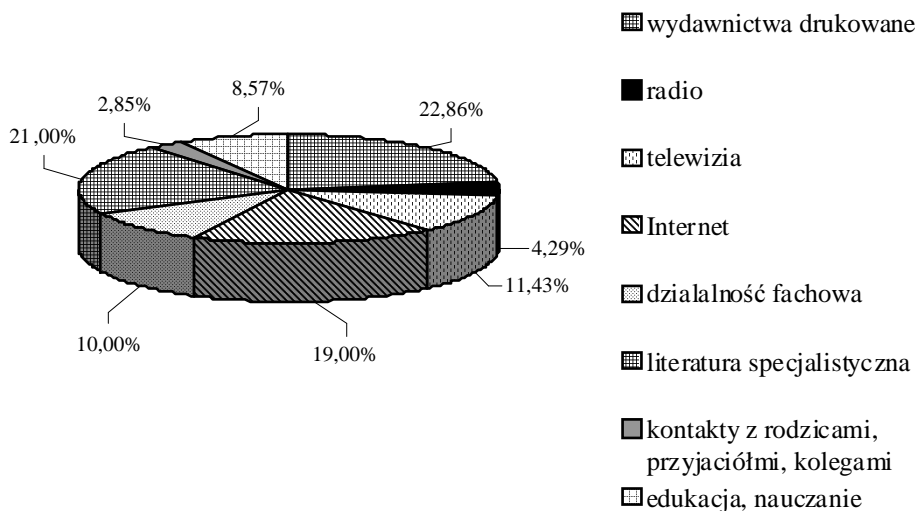
Jak ludność lwowska postrzega tworzenie i funkcjonowanie euroregionów? Jakie są oczekiwania odnośnie do współpracy euroregionalnej, wejścia Ukrainy do Unii Europejskiej? To zaledwie niewielka część pytań, postawionych grupie eksperckiej Katedry Socjologii Lwowskiego Uniwersytetu Narodowego imienia Iwana Franka w okresie luty–wrzesień 2008 r. Ogółem przebadano 240 ekspertów we Lwowie. Metoda badań – wywiad ankietowy ekspercki. Dobór respondentów – celowy, z wykorzystaniem metody «kuli śniegowej». Ekspertów wyodrębniono w oparciu o charakterystyki specjalistyczno-zawodowe: ekonomista w prywatnych pionach gospodarki narodowej, państwowy urzędnik poziomu regionalnego, naukowiec w dziedzinie ekonomii i stosunków międzynarodowych, wykładowca wyższej szkoły ze stopniem naukowym doktora (kandydata) nauk ekonomicznych, geograficznych, socjologicznych czy prawnych.

Rozpatrzmy szacunki ekspertów odnośnie do kwestii tworzenia i funkcjonowania euroregionów oraz współpracy w ramach rozwoju euroregionalnego. Pierwsze pytanie dotyczyło określenia stopnia poinformowania ludności o istnieniu euroregionu. Z rysunku 2 wynika, że zdaniem ekspertów stopień poinformowania społeczeństwa o euroregionach jest niski. 83,94% ekspertów uważa, że ludność Ukrainy nie wie o istnieniu regionów. I jest to zrozumiałe, bowiem euroregiony na Ukrainie dopiero zaczęły się tworzyć i jeszcze nie zdobyły powszechnego rozgłosu. Stąd też informacja o euroregionach rozpowszechniona jest bardzo słabo.

Rysunek 2. Stopień poinformowania ludności o euroregionach

Wobec powyższego kolejnym krokiem było określenie sposobów rozpowszechniania informacji o euroregionach i wskazanie potencjalnych możliwości rozpowszechniania informacji. Z rysunku 3 wynika, że informację o euroregionach zdaniem ekspertów w największym stopniu można uzyskać z wydawnictw drukowanych (22,86%), z literatury specjalistycznej (21%) i z Internetu (11%).

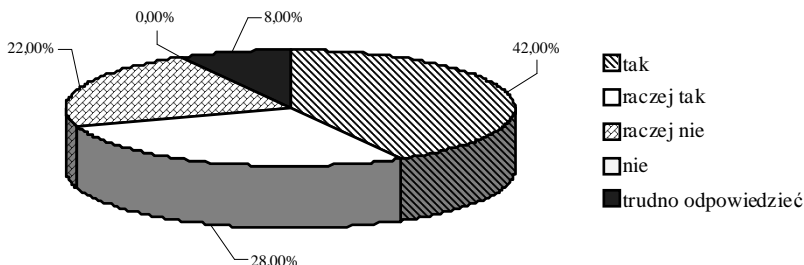

Rysunek 3. Sposoby rozpowszechniania informacji o euroregionach

Oczywiste staje się to, że dla ogromnej grupy ludności informacja ta jest niedostępna, gdyż niewiele osób poszukuje nowych informacji w Internecie czy w bibliotece. W życiu codziennym niewiele osób słyszy o euroregionach, toteż proponowany sposób rozpowszechniania informacji o euroregionach to środki informacji masowej – radio, telewizja, wydawnictwa drukowane użytkowane przez większość ludności. Docelowo należałoby także wprowadzić w szkołach wyższych specjalistyczne kursy edukacyjne „Współpraca transgraniczna”.

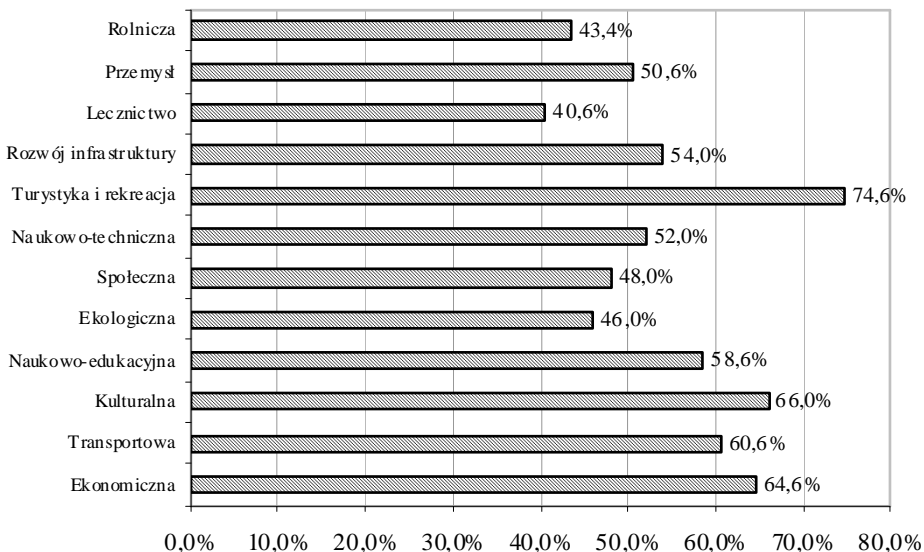
Następnym etapem naszego studium eksperckiego było określenie, czy rozwój euroregionów sprzyja wejściu Ukrainy do UE. Jak wynika z badań, 42% respondentów wskazało, że rozwój euroregionów sprzyja wejściu naszego kraju do UE (rys. 4). Jest to oczywiste, bowiem jedną z podstawowych zasad konceptualnych stworzenia Europy Stowarzyszonej jest zasada «Europa regionów». Dodatkowo, członem bazowym Unii Europejskiej jako narodowego stowarzyszenia są niezależne i w całości samodzielne regiony, wchodzące w skład państw członkowskich UE, co odpowiada kryteriom definicyjnym. Akcenty ze współpracy zewnętrznej mają więc stopniowo przesuwać się na układy regionalne.

28% ekspertów uważa również, że rozwój euroregionów raczej sprzyja wejściu Ukrainy do UE, ponieważ istnieje jeszcze wiele kwestii i niepostawionych pytań, na które trzeba zwrócić uwagę na Ukrainie. Żaden z badanych nie uznał, że euroregiony nie sprzyjają rozwojowi Ukrainy. Można więc wnioskować, że im bardziej zaawansowane będą euroregiony na obszarze Ukrainy, to tym bardziej zaawansowany będzie proces integracji z UE. Euroregiony to zielone światło dla wejścia Ukrainy do UE.

Rysunek 4. Czy rozwój euroregionów sprzyja wejściu Ukrainy do UE?

Analiza współpracy euroregionalnej wymaga określenia stopnia zaawansowania poszczególnych rodzajów współpracy (rys. 5). Najbardziej rozwiniętą sferą współpracy euroregionalnej jest turystyka. Zdaniem 74,6% ekspertów poziom rozwoju jest wysoki. Wyjaśnić to można położeniem geograficznym i specyfiką klimatyczną «Euroregionu Karpackiego». Każdego roku region przyciąga turystów na odpoczynek w górach i proponuje cudzoziemcom wycieczki po pamiątkach historycznych. Drugą najbardziej rozwiniętą sferą jest obszar kultury. Poziom rozwoju jako wysoki wskazało 66,0% respondentów. Wskazany region zamieszkują grupy etniczne i pełen jest narodowego ducha i kolorytu. Sfera ekonomiczna współpracy znajduje się na trzecim miejscu. Jej rozwój wskazało 64,6%.

Rysunek 5. Rozwój poszczególnych rodzajów współpracy w «Euroregionie Karpackim» (na zadane pytanie respondenci mogli wybrać kilka wariantów odpowiedzi)

Oceny te wyjaśnić można sąsiedztwem «Euroregionu Karpackiego» z krajami Unii Europejskiej, obfitymi zasobami bogactw naturalnych. Czwartą sferą w układzie rozwoju współpracy stanowi obszar transportu, który wskazało 60,6% respondentów. Rozwój tej sfery został zapoczątkowany w związku z utworzeniem wspólnych zakładów i koncernów.

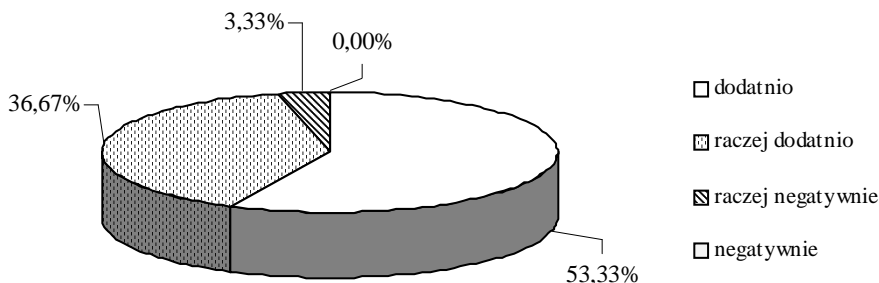
Rozwój obszaru współpracy naukowo-edukacyjnej oceniono na poziomie 58,6%. Zauważono brak bazy nauczania cudzoziemców w zakresie medycyny oraz niedostateczne finansowanie sfery edukacji. Rozbudowa infrastruktury – niestety – na Ukrainie jest także mało rozwiniętą sferą współpracy, gdyż pogranicze dawnego ZRRS nie było miejscem do współdziałania. Ten obszar współpracy uzyskał 54,0% w ocenie rozwoju. Domena naukowo-techniczna również jest niedostatecznie rozwinięta (52%). Wynika to z faktu, że duża liczba ukraińskich naukowców pracuje poza granicami, a pozostała część nie ma wystarczająco zabezpieczonej bazy materialno-technicznej. Ósmą domenę w układzie rozwoju współpracy stanowi przemysł. Ocena rozwoju to 50,6%. Wraz z tworzeniem doskonałej konkurencji we współczesnej gospodarce rynkowej, można stwierdzić, że wiele instytucji państwowych bankrutuje lub jest reprivatyzowanych, a część biznesu prywatnego jest jeszcze niewystarczająco rozwinięta i dopiero rozwija działalność.

Zaawansowanie rozwoju sfery społecznej to 48%. Dzieje się tak ze względu na niski stopień pozyskania ludności do aktywności społecznej w regionie Karpackim. Sferę ekologiczną oceniono na 46%. Niedostateczne znaczenie wynika z faktu, że w obszarze postradzieckim aspekty ekologiczne nie stanowiły priorytetu. Zmienna sytuacja finansowa państwa ukraińskiego również prowadzi do zaniedbań ekologicznych i lokacji szkodliwej produkcji. Przedostatnią sferą rozwoju współpracy jest domena rolnicza, której zaawansowanie to 43,4%. Państwo nie jest zainteresowane wsparciem producenta narodowego oraz ogranicza możliwości rozwoju małego biznesu. Najsłabiej zdaniem ekspertów zaawansowana branża to lecznictwo (40,6%). Uzyskanie takiej oceny wynika z faktu, że większość ludności leczy się w narodowych ośrodkach zdrowia, a państwowe finansowanie jest ograniczone.

Jako że euroregiony sprzyjają wejściu Ukrainy do UE, interesującym problemem badań jest ocena, czy współpraca euroregionalna pozytywnie oddziałuje na rozwój gospodarki Ukrainy. W odpowiedzi na to pytanie eksperci są zgodni. Uważają, że współpraca euroregionalna dodatnio oddziałuje na gospodarkę Ukrainy (tak zaznacza 53,33% respondentów) (rys. 6). 36,67% badanych skłania się do stwierdzenia, że euroregiony raczej dodatnio oddziałują na rozwój gospodarki Ukrainy. I tylko 3,33% ekspertów uważa, że współpraca w ramach euroregionu oddziałuje na ekonomiczny rozwój w sposób raczej negatywny. Nie nale-

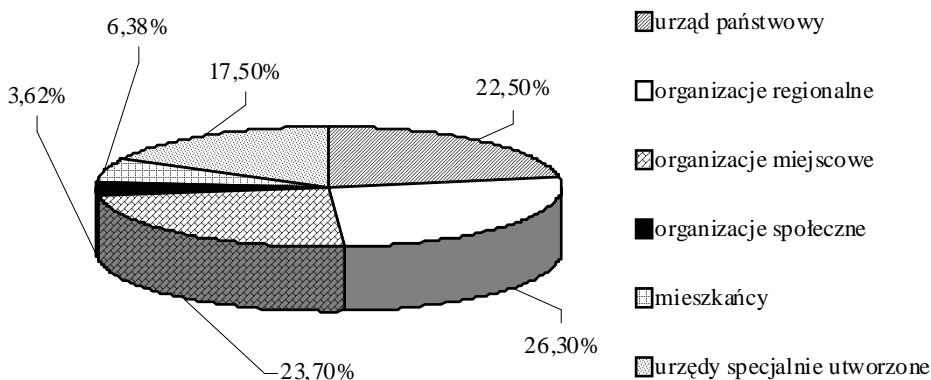

ży jednak idealizować współpracy euroregionalnej, gdyż i w jej ramach znajdują się ukryte zagrożenia dla gospodarki kraju – chociaż ogólnie można stwierdzić, że postawiona hipoteza została potwierdzona. Wraz z rozwojem współpracy euroregionalnej spodziewać się można podniesienia poziomu życia ludności. Żaden z respondentów nie stwierdził, że euroregionalna współpraca negatywnie oddziałuje na ekonomiczny rozwój kraju. Dlatego też nie pojawiają się inicjatywy przeciwstawiające się rozwojowi współpracy w euroregionach.

Rysunek 6. Jak współpraca euroregionalna oddziałuje na rozwój gospodarczy Ukrainy?

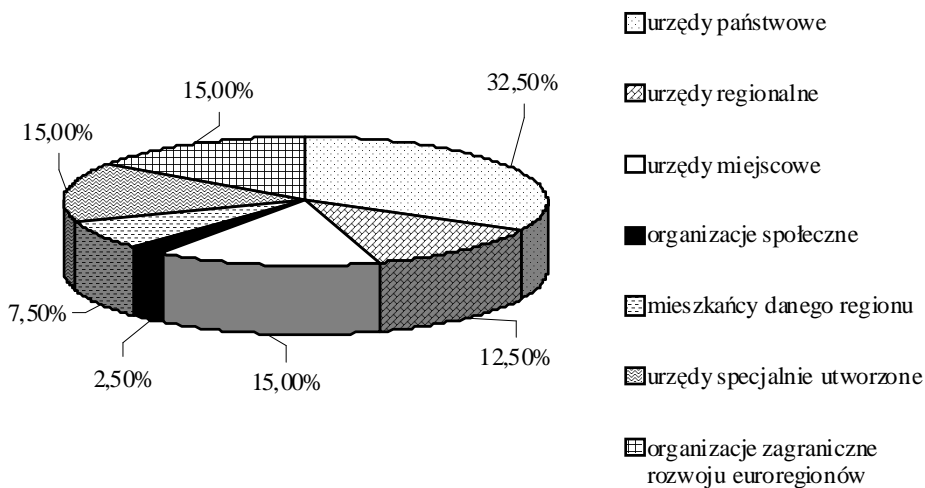
Obecnie w euroregionach istnieje szereg kwestii, które wymagają rozwiązania. Aby euroregiony rozwijały się z powodzeniem niezbędne jest określenie podmiotów wspierających ich rozwój oraz tych, które będą zarządzać regionami i finansować je. Z uzyskanych w ramach badań opinii wynika, że rozwojem euroregionów muszą zajmować się wszystkie struktury, choć w największym stopniu dotyczy to miejscowych organów kierowania, które wskazało 50,0% respondentów (rys. 7).

Rysunek 7. Kto powinien przejmować uczestnictwo w rozwoju euroregionów?

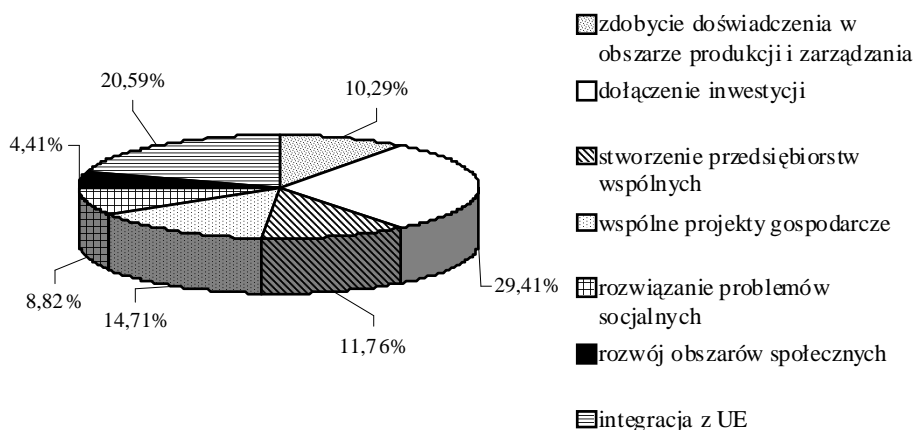
Na drugim miejscu z 22,5% głosów znajdują się struktury narodowe. 17,5% ekspertów uważa, że potrzeba stworzyć specjalne organy kierowania i muszą one zajmować się rozwojem euroregionów, gdyż byłyby w największym stopniu zaznajomione z kwestiami regionu. Zaledwie 10,0% ekspertów uważa, że kierowaniem i rozwojem euroregionów muszą zajmować się mieszkańcy danego euroregionu i organizacje społeczne. Jest to uwarunkowane tym, że społeczność posiada niewielką wiedzę na temat euroregionu, w którym mieszka, a większość społeczeństwa w ogóle nie wie o jego istnieniu. Dlatego też organy kierowania posiadające te informacje powinny zajmować się tym niełatwym zadaniem.

Przede wszystkim, zdaniem ekspertów, finansowaniem euroregionów musi zajmować się państwo – 32,5% wskazań (rys. 8). Ukraina powinna wyodrębnić środki z budżetu państwa dla rozwoju euroregionów i rozwoju współpracy. Jeśli państwo stworzy warunki dla normalnego rozwoju regionów, to i miejscowe organy kierowania i specjalnie stworzone organy kierowania oraz zagraniczne organizacje rozwoju euroregionów będą mogły finansować euroregiony, w jakie wchodzi Ukraina. Drugimi w kolejności organami kierowania, które powinny zajmować się finansowaniem euroregionów są miejscowe, specjalnie utworzone organizacje oraz zagraniczne programy rozwoju euroregionów. Uzyskały one po 15% głosów. W najmniejszym stopniu kwestia ta dotyczy mieszkańców danego euroregionu – 7,5% głosów oraz organizacji społecznych – 2,5% głosów. W związku z tym mamy nadzieję, że euroregiony zyskają należne finansowanie ze strony państwa.

Rysunek 8. Struktury, które powinny zajmować się finansowaniem euroregionów Ukrainy

Interesujące są wyniki badań opinii ekspertów dotyczące korzyści, które może uzyskać Ukraina dzięki współpracy euroregionalnej. W odpowiedziach na to pytanie ankietowani podzielili się: 29,41% respondentów wskazało, że podstawowym celem rozwoju współpracy jest pozyskanie inwestycji, gdyż wzrost zagranicznego wkładu będzie sprzyjać wzrostowi gospodarczemu państwa (rys. 9).

Rysunek 9. Podstawowe cele współpracy euroregionalnej

20,59% badanych ponownie zwróciło uwagę, że polepszenie współpracy w euroregionach zwiększa szanse wejścia Ukrainy do Unii Europejskiej. Znaczny odsetek ekspertów odnotował, że euroregionalna współpraca będzie sprzyjać polepszeniu sytuacji ekologicznej w «Euroregionie Karpackim»: 14,71%, 11,76% ekspertów stwierdziło, że podstawowym celem współpracy jest tworzenie wspólnych przedsiębiorstw, 10,29% uważa za podstawowy cel współpracy – ograniczenie rutyny w obszarze produkcji i zarządzania. Zaledwie 8,82% ekspertów uważa, że decydujące są kwestie społeczne; 4,41% badanych zaznacza, że celem współpracy euroregionalnej jest rozwój kwestii społecznych. Można więc wnioskować, że podstawowy akcent eksperci kładą na ekonomiczny rozwój euroregionu.

Analiza wskazanych przez ekspertów przyczyn, które hamują rozwój współpracy euroregionów, pozwala uznać, że najważniejsze trzy przyczyny przeszkadzające rozwojowi współpracy euroregionalnej powiązane są z sytuacją polityczną w państwie oraz wsparciem państwa dla rozwoju «Euroregionu Karpackiego». Nie istnieją specjalnie powołane organy zarządzania «Euroregionem Karpackim» i nie ma doskonale zaawansowanych instytucji euroregionalnej współpracy (tab. 1).

Tabela 1. Przyczyny hamujące rozwój współpracy euroregionalnej

Miejsca	Przyczyny hamowania współpracy
1.	Niezgodność prawa
2.	Niski poziom zaawansowania instytucji współpracy euroregionalnej
3.	Niestabilna sytuacja polityczna
4.	Niski stopień pozyskania do współpracy euroregionalnej struktur przedsiębiorczych, niepaństwowych instytucji i społecznych organizacji
5.	Nieobecność systemowego i perspektywicznego podejścia do organizacji współpracy euroregionalnej
6.	Problemy wizowe przy przekraczaniu granic
7.	Niedostateczne uprawnienia organów regionalnych
8.	Nieuregulowany poziom opodatkowania
9.	Niedostateczne finansowe wsparcie projektów euroregionalnych
10.	Niedostateczna liczba wykwalifikowanych kadr
11.	Brak instytucji bankowych

WNIOSKI

W artykule przedstawione zostały podstawowe formy oraz obszary współpracy euroregionalnej, miejsce i rola współpracy euroregionalnej w nowoczesnym systemie stosunków międzynarodowych, kwestie społeczno-gospodarczych współpracy euroregionalnej.

Analiza rozwoju współpracy transgranicznej Ukrainy uwidoczniała doniosłe zmiany odnośnie do jej aktywizacji i skuteczności, toteż można uważać, że z fazy stanowienia proces ten przeszedł w fazę stabilizacji. Dla dalszego rozwoju współpracy transgranicznej i wykorzystania możliwości, jakie pojawiają się w nowych warunkach geopolitycznych, docelowo należy formować jednolity system współpracy transgranicznej na Ukrainie [Shcherba, 2007, s. 82–92]. Wymaga to:

- podjęcia działań adaptacji do standardów Unii Europejskiej i Rady Europy istniejących aktów prawodawczych Ukrainy, tak by zabezpieczyły współpracę transgraniczną, wykorzystując doświadczenia współpracy krajów Europy Środkowo-Wschodniej w zakresie ich wejścia do UE;
- sprzyjania tworzeniu struktur euroregionalnych we wszystkich obwodach granicznych oraz reorganizacji istniejących euroregionów na bazie tworzenia związków obszarów nadgranicznych;
- zabezpieczenia systemu szkolenia i przygotowania kadr z zakresu współpracy transgranicznej, m.in. drogą wprowadzenia specjalistycznych kursów na wydziałach ekonomicznych szkół wyższych oraz szkoleń specjalistów z zakresu administracji państwowej, a także prowadzenia treningów krótkoterminowych;
- zabezpieczenia systemu informowania oraz monitoringu dotyczących projektów transgranicznych poza Programami sąsiedztwa UE;

- tworzenia informacyjnych stron internetowych dotyczących przejść granicznych wraz z prezentacją danych opisujących ich status oraz warunki przepływu osób oraz przemieszczania towarów;
- opracowania, wraz z wybranymi organami państw ościennych czy w ramach euroregionów, wspólnych koncepcji sprzyjających rozwojowi regionów transgranicznych wzdłuż całej długości granicy.

LITERATURA

- Mikuła N., 2004, *Współpraca międzyterytorialna i transgraniczna*, IRD NAN Ukrainy, Lwów.
- Warnalij Z.S., 2007, *Państwowa polityka regionalna Ukrainy: odrębne i strategiczne priorytety*, red. Z.S. Warnalij, NIS, Kijów.
- Shcherba H.I., 2007, *Studia socjologiczne rozwoju współpracy ukraińsko-polskiej transgranicznej*, „Aktualne kwestie socjologii, psychologii, pedagogiki. Zb. pr. nauk”, nr 8, KNU, Kijów.
- Studennikow I., 2000, *Współpraca transgraniczna i jej miejsce w rozwoju regionalnym*, „Polityka regionalna w krajach Europy: Lekcje dla Ukrainy”, Logos, Kijów.
- 2006, *Państwowy program rozwoju współpracy transgranicznej na lata 2007–2010: Uchwała WRU N 1819 od 27.12.2006 r.*
- Andreasik J. i inni, 2003, *Perspektywy współpracy przygranicznej polsko-ukraińskiej w świetle członkostwa Polski w Unii Europejskiej*, Zamość.
- Kurcz Z., 1999, *Pogranicze z Niemcami a inne pogranicza Polski*, red. Z. Kurcz, Wrocław.
- Malikowski M., 2005, *Granice i pogranicza nowej Unii Europejskiej. Z badań regionalnych, etnicznych i lokalnych*, red. M. Malikowski, D. Wojakowski, Nomos, Kraków.

Streszczenie

Artykuł poświęcono studium roli euroregionów, specyfiki współpracy transgranicznej i euroregionalnej w kontekście funkcjonowania obszaru socjalnego w Europie. Zwrócono uwagę na kwestie rozwoju euroregionów jako podstawowego komponentu w procesie państwowego wsparcia rozwoju współpracy transgranicznej.

Regional Policy and Transborder Cooperation in the Context of Integration of Ukraine in European Social Space

Summary

Article is devoted to research of role of the Euroregions, specifics of transborder and euroregional cooperation in the context of functioning of social space in Europe. The author accents attention on the problems of development of the Euroregions as a basic component in the process of state support of development of transborder cooperation.